

Alio: Kiinan tekeillä oleva pisteytysjärjestelmä herättää kauhukuvia lännessä

Kiinan paljonpuhutusta sosiaalisesta pisteytysjärjestelmästä liikkuu paljon väärää tietoa, eikä ihme. Järjestelmä on vielä tekeillä, siitä on käynnissä monta erilaista pilottia, ja siinä on yksityiskohtia jotka herättävät kauhukuvia lännessä. Järjestelmä on tärkeä tuntea, koska sen vaikutukset ulottuvat Suomeen asti.

Järjestelmän tarkoituksena on saada yritykset, yhteisöt ja kansalaiset noudattamaan lakeja, hyviä tapoja ja kommunistisen puolueen politiikkaa. Kuuliaisuudesta palkitaan eduilla ja epäluotettavuudesta rangaistaan erilaisilla rajoituksilla, jotka hankaloittavat elämää.

Viime vuosien toistuvien ruoka-, lääke- ja ympäristökandaalien takia luottamus yrityksiä kohtaan on huvennut Kiinassa ja nyt järjestelmän tärkein päämäärä on saada yritykset toimimaan lakien mukaan. Myös suomalaiset yritykset, joilla on toimintalisenssi Kiinassa, kuuluvat järjestelmän piiriin.

Arviointijärjestelmät voidaan jakaa kaupallisiin ja hallinnollisiin. Kaupallisista systeemeistä tunnetuin on Sesam credit, joka on älypuhelimelle ladattava sovellus. Se antaa pistemäärän käyttäjän kulutustapojen mukaan: mitä ostaa ja onko maksanut ostoksensa ajallaan.

Pisteisiin vaikuttaa myös kavereiden tykkäykset ja lähipiirin pistetasot. Monet pitävät sovelluksesta, ulkomaalaiset mukaan lukien, koska hyvillä pisteillä saa erilaisia asiakasetuja. Pistetasot ovat käytössä myös esimerkiksi Kiinan tinderissä hakukriteerinä.

Kiinalaisista on jo vuosisatoja kerätty tietoa mahdollisesti harmia aiheuttavien tapausten profilointia varten.

Hallinnollinen järjestelmä, joka on jo käytössä koko maassa, seuraa yksityishenkilöiden lainkuuliaisuutta ja poliittista korrektiutta. Mustalle listalle joutuu, jos laskut ovat jääneet maksamatta tai tuomioistuimen langettama tuomio jäänyt kärsimättä. Tämän vuoden alkuun mennessä yli 20 miljoonaa lentolippua ja lähes kuusi miljoonaa luotijunalippua oli jäänyt myymättä, koska ostaja oli mustalla listalla.

Yritysten ja yhteisöjen kohdalla arviointi on ollut jo käynnissä aloilla, joilla sääntöjen rikkominen voi aiheuttaa suurta vahinkoa ihmisille, yhteiskunnalle ja valtiolle. Näihin on kuulunut esimerkiksi elintarvikeala. Netissä terveyselintarvikkeiden mustaa listaa selatessa löytyy esimerkiksi yritys, jonka valkosipuliöljykapseleissa oli sääntöjen ylittämä määrä elohopeaa, arsenikkia ja lyijyä.

Myös yliopistot on jo liitetty systeemiin. Tutkijat ja opettajat, joiden toiminta on ristiriidassa puolueen ideologian kanssa päätyvät mustalle listalle, koska puolue katsoo heidän aiheuttavan haittaa yhteiskunnalle ja valtiolle.

Kaikkia, myös ulkomaisia yrityksiä, koskeva pisteytysjärjestelmä tulee käyttöön vuoden vaihteessa. Systeemiin kerätään tietoa eri julkisista ja kaupallisista järjestelmistä sekä yrityksiltä itseltään. Siihen ollaan myös liittämässä valvontakameroiden tallentamat tiedot, mikä helpottaa esimerkiksi elintarvikealan hygieniakriteerien toteutumisen seuranta.

Osa kriteereistä on poliittisia: osallistuminen poliittisesti tärkeisiin hankkeisiin ja työntekijöiden viestittely sosiaalisessa mediassa. Tyydyttäviksi tai huonoiksi määritellyt yritykset kärsivät esimerkiksi korkeista veroista ja rajoituksista lupia hankittaessa.

Vielä on aikaista arvioida miten järjestelmä tulee vaikuttamaan ulkomaalaisten yritysten toimintaympäristöön. Hyödyttääkö se kiinalaisia yrityksiä vai lisääkö se tasavertaisuutta? Miten ulkomaisten yritysten työntekijöiden Kiina-kriittiset kommentit sosiaalisessa mediassa vaikuttavat yrityksen luokitukseen?